

Can Cartró - masia Rius

Gelida

Ubicació

Comarca: Alt Penedès
Lloc/Adreça: Carretera de Gelida a Sant Llorenç d'Hortons Km. 4,500.
Alçada: 179

Coordenades:

Latitud: 41.451815805463
Longitud: 1.8363985419273
UTM Est (X): 402810
UTM Nord (Y): 4589569

Classificació

Número de fitxa 08091 - 303
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Conjunt arquitectònic
Estil / època: Contemporani Popular
Segle XIV - XX
Estat de conservació Bo
Notes de conservació: Malgrat que no s'hi ha pogut accedir entorn de la masia, consta que es troba en bon estat al Catàleg de Masies.
Protecció Legal
Tipus de protecció: BCIL
Observacions protecció: BCIL / Immoble / 8363-I /
Número de fitxa del Catàleg de Patrimoni del POUM E2- 03
Sòl de Protecció Especial de la Vinya (Pla territorial Metropolità de Barcelona, Pla Director Territorial de l'Alt Penedès)
Data aprovació: dv., 05/06/2015 - 12:00
Número inventari Inventari del Patrimoni Arquitectònic de Catalunya, 35071
Generalitat i altres inventaris
Accés Fàcil
Titularitat Privada
Titular: 000300500DF08G0001GW

Descripció

Segons el Catàleg de Masies i cases rurals de Gelida es tracta d'un conjunt arquitectònic de grans dimensions situat en una posició orogràfica elevada que n'acaba de ressaltar el conjunt alhora que és un mirador de la plana per ell mateix gràcies a la construcció de grans murs de contenció de pedra i formigó.

Està compost per un cos principal que inclou la masia original i el primer celler i la capella. Disposa d'una zona enjardinada a l'extrem est de la plataforma. El conjunt ha estat molt modificat a la segona meitat del segle XX i es fa difícil discernir les estructures originals del mas, ja que per exemple, de la masia original les cantoneres o les grans dovelles visibles a la façana principal són també de la segona meitat del segle XX així com les obertures regularitzades i els paraments pintats. El cos principal disposa d'un claustre adossat a la façana sud, una ermita a la façana oest, i dos cellers. A l'oest, el recinte es tanca amb un edifici porxat de planta baixa més un pis, que delimita l'entrada al recinte. A la façana sud, es completa amb un llarg porxo amb arcs de mig punt. A l'exterior del recinte murat, hi ha una edificació totalment reformada amb coberta plana de planta baixa més un pis. Disposa d'una plaça porticada amb arcs de mig punt. Totes les edificacions dins del recinte murat tenen planta baixa, excepte els edificis principals vinculats a la masia, i presenten cobertes a dues aigües amb careners paral·lels als costats llargs dels edificis. Disposa també d'un pòrtic exempt format per carreus de pedra amb arcs rebaixats.

Segons Lluís Rius (2018), Lluís Riudor i Carol (director de Parcs i Jardins de Barcelona a mitjan segle XX) va ser el responsable de l'enjardinament del jardí de la casa Maluquer de Gelida l'any 1948. És possible que les intervencions paisatgístiques realitzades a can Cartró de Gelida (finca Rius) també fossin de la seva firma. Un dels trets distintius de la finca Rius, comparada amb altres propietats de l'entorn, és el seu aspecte general i vista, que evoca més un paisatge mediterrani típic de la Toscana que no el paisatge característic del Penedès. L'entrada de la finca, flanquejada per xiprers i oliveres disposats alternativament, crea una línia visual directa cap a l'entrada principal. En lloc de plàtans, es van optar per plantar xiprers als marges del camí d'accés, conferint així a la finca un aspecte distintiu en comparació amb el paisatge predominant en altres centres productors de vi de la regió.

Observacions:

La masia disposa d'una petita capella amb una campana, la Montserrat, a l'espadanya de la capella advocada a la Mare de Déu de Montserrat. A partir de la documentació bibliogràfica es pot dir que la capella és una edifici interessant pel que fa a la decoració, malgrat que no hi hem tingut accés.

Història

L'historiador Ramon Rovira ha realitzat un estudi detallat sobre la història de la masia, traçant la seva documentació més antiga fins a finals de segle XIV. A partir de l'anàlisi de la genealogia de les famílies que han posseït la propietat, Rovira ha reconstruït els esdeveniments històrics associats al lloc.

La història de la propietat coneguda popularment com a Can Cartró, ara coneguda com a Masia Rius es pot seguir a partir d'altres noms documentats. De fet, originalment, havien estat dos masos anomenats lo mas de la Vall i lo mas Puigbert (o d'En Puig Esbert). També s'havia dit can Nicolau. Segons documentació antiga, estudiada per Rovira, al segle XIV, els cognoms Asbert o Arbert, així com Ça Vall o Sa Vall, apareixen

associats als masos esmentats. Sembla que el 1491, els senyors de Gelida van concedir l'establiment a Bernat Casanoves, però no va ser fins al 1513 que Francesc Bertran va atorgar un nou establiment al seu fill Guerau Casanoves. El cens de 1515 registra aquest Guerau Casanoves, i el de 1553 a Sebastià Nicolau. A finals del segle XVI, documents registren la propietat a nom de Sebastià Nicolau de la Ferreria i més tard als seus hereus del mas de la Vall. La propietat va passar dels Casanoves als Nicolau, originaris de Castellbisbal, i posteriorment als Cartró, de can Cartró de la Riera, més tard anomenada la Pedrera, de la parròquia de Sant Llorenç d'Hortons.

Les últimes germanes Cartró es van casar amb dos germans Rius, i els seus descendents encara resideixen a Gelida. A finals del segle XIX, la propietat va ser venuda pels Cartrons als Trabal, i més tard els hereus d'aquests la van vendre a les germanes Mercè i Teresa Carreras i Arolas l'any 1936, que possiblement eren propietàries de can Castany. Anys més tard, els Rius-Erill van adquirir la propietat, que recentment ha estat venuda a l'Heretat d'Espiells, Juvé y Camps. Actualment, la propietat es coneix com a can Rius, però per molts habitants de Gelida encara és coneguda com a can Cartró.

El nom de masia Rius el recull a partir de la profunda reforma que Jaume Rius Nolla va dur a terme al mas, a mitjan segle XX. Jaume Rius era fill de Josep Rius i Antònia Nolla, era descendent de ca l'Agustinet del carrer Major de Gelida, però va néixer al carrer de l'Església de l'Hospitalet de Llobregat on s'havien establert els seus progenitors. Professionalment, Jaume Rius va ser propietari de Construccions Rius va ser un promotor immobiliari amb activitat ja als anys 1930.

Després de la guerra Jaume Rius va invertir en diferents promocions a Gelida: la masia Rius (ara propietat de Juvé i Camps), les torres, i les obres de la plaça del Pi, la casa familiar del carrer Sant Antoni i les d'estil pagesívol del carrer Anòia. En tots ells, la participació de l'Arquitecte Francisco Portillo Quintana va ser important.

Bibliografia

CARAFÍ, Enric (1997). "Les campanes de Gelida, el poble en té 13". *Programa de Festa Major 1997*. pp. 86-94.

CARAFÍ, Mercè (1998). *L'Abans. Recull gràfic de Gelida, 1890-1965*. Efadós Editorial.

MOSEGUÍ, Jaume (2024). Catàleg de Masies i cases rurals; dins el Pla d'Ordenació Urbanística Municipal de Gelida. AJUNTAMENT DE GELIDA. 2024.

RIUS, Jaume (coord.) (2011). *Gelida. Retrats d'un temps*. Andana Edicions.

RIUS, Jaume (2016). "Los Castillejos". *Programa Festa Major 2016*, pp. 86-90.

RIUS, Lluís (2018). "Jardins Personals" Programa Festa Major, 2019, pp.81-85.

ROVIRA, Ramon (1996). "Inventari de les masies". Programa Festa Major 1996. pp. 16-22.

ROVIRA, Ramon (2004). Notes de toponímia i camins. Programa Festa Major 2004. pp. 22-27.

ROVIRA, Ramon (2004). "Una aproximació històrica de l'evolució de Gelida". Programa Festa Major 2004. pp. 22-28.

Enllaços d'interès:

[Can Cartró / Masia Rius - Gelid.org](http://CanCartró/MasiaRius-Gelid.org)

[Inventari del Patrimoni Arquitectònic de Catalunya](#)

Programa Festa Major 2004

Programa Festa Major 2016

Programa Festa Major 2019

